

ประเพณีและพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์
Tradition and Rituals of Ordination and Worship
at the Phra Borommathat Chedi

พระครูโสภณพัฒนบัณฑิต (สมปอง ฐานิสฺสโร)
Phra Kru Sopanphattana Bandit (Sompong Thanissaro)
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครศรีธรรมราช
Bachelor of Education Program in Social Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus
Corresponding Author, E-mail: Sompong_09@windowslive.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาประเพณีและพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ และบทบาทของพระบรมธาตุเจดีย์ในวิถีชุมชน ซึ่งประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ มีรากฐานมาจากการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ ที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า และคำสอนของพระองค์ ประเพณีนี้นิยมบวชในวันวิสาขบูชา หรือก่อนเข้าพรรษา ซึ่งเป็นการบวชระยะสั้น เพื่อแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า การศึกษาหลักธรรมวินัย และการฝึกฝนตนเองในการปฏิบัติธรรมเพื่อหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นการสร้างบุญและความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ผู้บวชจะได้ฝึกฝนตนเองในการละเว้นจากกิเลสฝึกสมาธิ และพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ ในขณะที่เดียวกันการบวชบูชานี้ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน โดยให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้ทำบุญและปฏิบัติธรรมร่วมกัน

คำสำคัญ: การบวช, การบูชา, พระบรมธาตุเจดีย์

Abstract

This article aims to study the tradition and ritual of ordination and worship at the Phra Borommathat Chedi, as well as the role of the Chedi in the way of life of the local community. The ordination ritual in reverence to the Phra Borommathat Chedi is rooted in the worship of the Buddha's relics, which are symbolic representations of the Buddha and his teachings. This tradition typically takes place on Visakha Bucha Day or shortly before the Buddhist Lent and involves short-term ordination as an expression of respect for the Buddha, a commitment to studying the Dhamma and Vinaya, and a

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 30 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 5 มิถุนายน 2568

Received: May 13, 2025; Revised: May 30, 2025; Accepted: June 5, 2025

means of self-discipline through the practice of meditation aimed at freeing oneself from defilements and suffering. It is believed that this practice brings merit and prosperity to one's life. Those who are ordained train themselves to abstain from defilements, practice concentration, and purify the mind. At the same time, this ordination ritual fosters community bonds and unity, as participants collectively engage in merit-making and spiritual practice.

Keywords: Ordination, Veneration, Phra Boromathat Chedi

1. บทนำ

พระบรมธาตุเจดีย์เป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เมื่อมีการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐานตามเมืองสำคัญต่างๆ การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์มิได้เป็นเพียงการบรรจุพระธาตุเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพระพุทธองค์ผ่านสถาปัตยกรรมอันงดงามและพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระบรมสารีริกธาตุไปทั่วชมพูทวีป จนพัฒนามาเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณที่สำคัญในทุกภูมิภาค ซึ่งการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ไม่ว่าจะเป็นการถวายสิ่งของหรือปฏิบัติธรรม ล้วนเป็นวิถีแห่งการสั่งสมบุญและดำรงรักษาพุทธประเพณีให้ยั่งยืนสืบไป

ประเพณีการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีรากฐานจากคติความเชื่อในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทที่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเฉพาะการบูชาพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งปรากฏหลักฐานชัดเจนในพระไตรปิฎก อาทิ "มหาปรินิพพานสูตร" ที่บันทึกว่าพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุในสถูปเพื่อเป็นศูนย์กลางการบูชาของพุทธศาสนิกชน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ม. (ไทย) 10/16/67) โดยในประเทศไทย ประเพณีนี้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมลังกาและสุโขทัย ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ระบุว่าพระมหาธรรมราชาลิไททรงโปรดให้สร้างเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุและจัดพิธีบวงสรวง (กรมศิลปากร, 2539) ต่อมาพัฒนาเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เช่น พิธีบูชาพระธาตุที่จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเชื่อมโยงกับตำนานพระบรมธาตุเมืองนคร (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2555)

ประเพณีการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ มีความสำคัญทั้งด้านความเชื่อที่พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในพุทธศาสนา โดยมีพระบรมธาตุเจดีย์ มีศูนย์กลางเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้เข้าถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาเล่าเรียนหลักธรรม และการฝึกตนตามหลักปฏิบัติในพุทธศาสนา ตลอดจนมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีในชุมชนผ่านกิจกรรมร่วมกัน (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2560) ทั้งยังช่วยรักษา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรมอีกด้วย (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2563) และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สร้างรายได้จำนวนมากให้กับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งประเพณีนี้ได้ปรับตัวให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยยังคงรักษาแก่นแท้ทางจิตวิญญาณไว้ได้อย่างมั่นคง

2. ความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์

พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นสถูปหรือเจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ หลังจากการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเคารพ โดยพระเจ้าอโศกมหาราชได้มีบทบาทสำคัญในการกระจายพระบรมสารีริกธาตุไปยังที่ต่าง ๆ ทั่วโลกในสมัยของพระองค์ โดยการสร้าง สถูป 84,000 องค์ ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในแต่ละแห่ง และการส่งสมณทูตไปยังต่างประเทศเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และนำพระบรมสารีริกธาตุไปด้วย (เทพพร มังธานี, 2565) ซึ่งเจดีย์ในพระพุทธศาสนาเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญในการบูชาพระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์ ซึ่งมีความหมายลึกซึ้งทั้งในแง่ของศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนสถานประเภทนี้ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อเก็บรักษาสิ่งที่เคารพนับถือ หรือเป็นที่ระลึกถึงการกระทำของพระพุทธเจ้า รวมถึงเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนใช้ในการบูชาและแสดงความเคารพสักการะ ในประเพณีการสร้างเจดีย์นั้น มีหลักการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561)

1. ธาตุเจดีย์: เป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า หรือพระอรหันตสาวก เช่น พระธาตุพนม พระธาตุดอยสุเทพ และพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ซึ่งถือเป็นที่เคารพและมีความสำคัญทางศาสนา

2. บริโภคเจดีย์: เกี่ยวข้องกับสถานที่หรือสิ่งของที่พระพุทธเจ้าเคยใช้ เช่น สังฆเวศนียสถานทั้งสี่แห่ง (สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน) รวมถึงเครื่องบริขารต่าง ๆ เช่น บาตร จีวร

3. ธรรมเจดีย์: เป็นเจดีย์ที่บรรจุพระธรรม เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก หรือข้อพระธรรมที่สำคัญ ซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าและคำประพจน์ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม

4. อุเทสิกเจดีย์: สิ่งของหรือสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่ออุทิศแด่พระพุทธเจ้า เช่น พระพุทธรูป รอยพระพุทธบาท หรือบัลลังก์ที่สัญลักษณ์แทนพระองค์

การสร้างเจดีย์ในพระพุทธศาสนาเป็นการแสดงความเคารพและบูชาพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะพระธาตุเจดีย์ซึ่งถือเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนเคารพนับถือ เช่น พระบรมธาตุเจดีย์ที่วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่บรรจุพระทันตธาตุของพระพุทธเจ้า การไปกราบสักการะพระบรมธาตุเจดีย์นั้นจึงเป็นการสั่งสมบุญและมงคล โดยเฉพาะในภาคใต้ของไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่มีความเชื่อและนับถือในพระพุทธศาสนา

ในสมัยพระพุทธเจ้าและหลังจากที่พระองค์ทรงดับขันธปรินิพพาน มีการสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุในเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะในชมพูทวีป ภายหลังจากพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งเสริมการสร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุไปทั่วทั้งชมพูทวีป และต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปยังดินแดนสุวรรณภูมิ ได้มีการสร้างเจดีย์ขึ้นในหลายพื้นที่ โดยถือว่าเจดีย์เป็นศูนย์กลางของศาสนสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

พระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะสถานที่บูชาพระพุทธศาสนา มีความสำคัญลึกซึ้งในด้านการบูชาพระพุทธเจ้าและการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีการนับถือพุทธศาสนา การสร้างและการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์สะท้อนถึงความเคารพศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอนของท่าน ซึ่งสามารถอธิบายความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะสถานที่บูชาได้หลายมิติ ดังนี้ (พระครูพิมพ์มธรรมาภรณ์ (ศรีจันทร์กำ), 2564)

1. สถานที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า เช่น กระดูกหรือเส้นผมของพระองค์ ซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์และความเป็นอมตะ การมีพระบรมสารีริกธาตุอยู่ในเจดีย์ทำให้สถานที่นั้นกลายเป็นที่บูชาสำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชนในการแสดงความเคารพและสักการะพระพุทธเจ้า

2. เป็นสถานที่สำคัญในการปฏิบัติธรรม เช่น การทำบุญ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ และการทำกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้ศรัทธาได้ระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และฝึกฝนตนเองในทางธรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

3. เป็นศูนย์กลางของการบูชาที่มีพิธีกรรมสำคัญในพุทธศาสนา เช่น การบูชาสมเด็จพระพุทธเจ้าในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา หรือวันมาฆบูชา วันแห่ผ้าขึ้นธาตุ โดยมีการจัดพิธีเพื่อแสดงความเคารพและสักการะ

4. เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาที่พุทธศาสนิกชนใช้ในการแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอน การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ที่ยิ่งใหญ่ในบางวัดหรือเมืองเป็นการแสดงถึงความศรัทธาและความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

5. เป็นสถานที่ที่มีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนา เมื่อผู้คนจากต่างถิ่นมาท่องเที่ยวหรือมาร่วมพิธีกรรมทางศาสนา จะได้เรียนรู้คำสอนและแนวทางการปฏิบัติธรรมในศาสนาพุทธจากการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์

6. เป็นสถานที่ที่ทำให้ชุมชนในพื้นที่มีโอกาสรวมตัวกันในโอกาสต่าง ๆ เช่น การทำบุญ การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีและการร่วมมือกันในชุมชน

7. เป็นสัญลักษณ์ของการรักษาและสืบทอดมรดกทางศาสนา เมื่อมีการบูชาและดูแลสถานที่เหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยอนุรักษ์ทั้งศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่

พระบรมธาตุเจดีย์ในฐานะสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางศรัทธาและพิธีกรรม เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าและพระธรรม ช่วยให้พุทธศาสนิกชนระลึกถึงคำสอนและปฏิบัติธรรม มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์พุทธศาสนา และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเชิงศาสนา ที่สร้างความสามัคคีในชุมชนและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

3. การบูชาพระบรมธาตุเจดีย์

การบูชา เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความเคารพนับถือหรือสักการะบุคคลผู้ทรงคุณธรรม เช่น พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ และพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ การบูชาเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ อาจเป็นการถวายสิ่งของ หรือการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ เพื่อยกย่องเชิดชูด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นการยอมรับในคุณความดีของบุคคล โดยเฉพาะองค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระบรมธาตุเจดีย์เป็นสถานที่ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ จึงสถานที่ที่ควรบูชา และเป็น "ปูชนียวัตถุ" ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งการบูชาเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่สอนให้รู้จักบูชากราบไหว้บุคคลที่ควรบูชา สิ่งต่าง ๆ ที่ควรบูชา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสรับรองไว้ว่า “บูชา จ ปูชนียาน เอตมมมงคลมุตตมัม แปลว่า การบูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นมงคลอย่างสูงสุด” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ขุ.ขุ. (ไทย) 25/9/8)

การบูชาพระบรมธาตุที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า ซึ่งเชื่อว่าการสักการะพระบรมธาตุเจดีย์เป็นการได้บุญและเป็นการบูชาพระพุทธองค์ในลักษณะที่ใกล้ชิดที่สุด เนื่องจากพระบรมธาตุเป็นสิ่งแทนพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้คนที่มาสักการะพระบรมธาตุเจดีย์จะได้รับกุศลและความสุขจากการทำบุญดังกล่าว ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดความสุขในชีวิต แต่ยังช่วยให้พ้นจากทุกข์และสามารถเข้าถึงนิพพานได้ในที่สุด โดยการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีหลายรูปแบบ เช่น การถวายดอกไม้ทองดอกไม้เงิน หรือโพธิ์ทองโพธิ์เงินที่เป็นสัญลักษณ์ของการบูชาพระปัญญาและการขอพรให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง รวมถึงการนำเครื่องสักการะต่าง ๆ เช่น ธูปเทียน เครื่องหอม ผลไม้ หรืออาหารมาถวายแก่พระบรมธาตุเจดีย์ อีกทั้งยังมีการบูชาด้วยการแสดงมหรสพ การขับร้อง ร่ายรำ หรือการบวช ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเคารพและบูชาพระพุทธองค์และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา (พระครูพิมลธรรมาภรณ์ (ศรีจันทร์กำ), 2564)

คุณค่าของการบูชาพระธาตุเจดีย์ นั้นมีหลายประการ ได้แก่ (1) เป็นที่สักการะเคารพในฐานะถาวรวัตถุ พระธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการเคารพและการนับถือที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะสิ่งที่บรรจุในพระเจดีย์นั้นมีความสำคัญในศาสนาและชีวิตชาวพุทธ (2) เป็นศูนย์รวมใจของชาวพุทธ

ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น การไหว้พระธาตุเจดีย์ ชาวพุทธจะรวมตัวกันเพื่อบูชาพระธาตุเจดีย์ และทำบุญร่วมกัน เป็นการแสดงความสามัคคีและเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา (3) เป็นสถานที่แสวงบุญและสักการะเคารพ พระธาตุเจดีย์เป็นสถานที่ที่ชาวพุทธทุกภูมิภาค มักจะไปนมัสการในโอกาสต่าง ๆ เพื่อแสวงบุญและแสดงความเคารพ (4) เป็นสัญลักษณ์ของการสืบทอดพระพุทธศาสนา พระธาตุเจดีย์เป็นเครื่องมือในการทำนุบำรุงและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในแต่ละยุคสมัย ผ่านการปฏิสังขรณ์และการบูชาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และ (5) เป็นปูชนียสถานและโบราณวัตถุ การบูชาพระธาตุเจดีย์ยังช่วยอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในท้องถิ่น โดยพระธาตุเจดีย์ยังเป็นสัญลักษณ์ของประวัติศาสตร์และการสืบทอดศาสนา (พระครูพิมลธรรมาภรณ์ (ศรีจันทร์ท่า) และพระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), 2564)

การบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นการแสดงความศรัทธาอันลึกซึ้งต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเคารพสักการะพระบรมสารีริกธาตุซึ่งเป็นสิ่งแทนพระพุทธเจ้า ซึ่งทำได้โดยการถวายดอกไม้ทอง-เงิน ธูปเทียน และการบูชาด้วยการปฏิบัติ เช่น การบวชเพื่อสร้างบุญกุศลและความเป็นสิริมงคล

4. ประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์

การบวชเป็นการละเว้นปลีกตัวออกไปจากการเบียดเบียน และออกจากกามทั้งกิเลสกามและวัตถุกาม สละเครื่องกังวลภายนอก ไม่มีความผูกพันยึดติดในสิ่งเหล่านั้น จะได้มีชีวิตที่เป็นอิสระ ซึ่งการที่จะบรรลุผลของการบวชจะต้องมีการเรียนรู้ฝึกฝน ฝึกหัดตนพัฒนาชีวิตทั้งกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ดี ให้ประณีต ให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกว่าจะละบาปอกุศลได้หมด และเจริญกุศลให้เต็มที หลุดพ้นจากกิเลสและปวงทุกข์ มีชีวิตจิตใจที่บริสุทธิ์ผ่องใส และอิสระสงบสุขอย่างแท้จริง (ธรรมปราโมทย์, 2548) โดยประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีรากฐานมาจากการเคารพและบูชาต่อองค์พระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในพุทธศาสนา ที่เชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า และคำสั่งสอนของพระองค์ การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มักเกิดขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา โดยเฉพาะการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมบวชในวันวิสาขบูชา หรือก่อนเข้าพรรษา ซึ่งการบวชในปัจจุบัน เป็นการบวชระยะสั้น

การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีวัตถุประสงค์หลายประการที่สำคัญ ได้แก่

- 1) การแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า การบวชเพื่อแสดงความศรัทธาและเคารพในพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ของการเชื่อมั่นในความสำคัญของพระธรรมและการปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอน
- 2) การบวชทำให้สามารถศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาอย่าง

แท้จริง การบวชยังช่วยให้ชีวิตมีความสุขสงบจากการหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ในชีวิตประจำวัน 3) การฝึกฝนตนเองในทางธรรม ผู้ที่เข้าร่วมพิธีบวชจะได้ฝึกฝนตนเองในทางธรรม เช่น การละเว้นจากกิเลสและการฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาจิตใจ การบวชจึงเป็นการเตรียมตัวไม่ การปฏิบัติธรรมเพื่อละเว้นจากสิ่งที่ไม่ดีและดำเนินชีวิตตามหลักธรรม และ 4) การร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ การบวชในพิธีนี้ยังถือเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญ โดยเฉพาะการเคารพพระบรมสารีริกธาตุที่มีความศักดิ์สิทธิ์

ผู้ที่เข้าร่วมประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยผู้บวชมักจะเป็นคนที่ต้องการละเว้นจากสิ่งไม่ดีและฝึกฝนตนเองตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า กลุ่มผู้บวชอาจมีความหลากหลายตั้งแต่พระสงฆ์ที่ต้องการทำความสะอาดจิตใจและเสริมสร้างความบริสุทธิ์ในตัวเอง ไปจนถึงชาวบ้านที่ต้องการปฏิบัติธรรมหรือทำบุญตามประเพณีดั้งเดิมของชุมชน การบวชเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและส่งเสริมให้ทุกคนได้ร่วมกันฝึกฝนและพัฒนาจิตใจ

การบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญในสังคมไทย โดยมักเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาและการทำบุญที่มีความหมายลึกซึ้งต่อการเสริมสร้างบุญกุศล การบวชเพื่อบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นอกเหนือจากความศรัทธาต่อพระบรมธาตุเจดีย์แล้ว ยังมีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพระบรมธาตุ เช่น การบนบานกับพระบรมธาตุ เช่น การบนให้หายป่วย การบนให้ได้งาน การบนให้ประสบความสำเร็จบางอย่าง การที่พ่อแม่บนให้ได้ลูกชายแล้วจะให้บวชเมื่ออายุครบบวช เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลของการบวชอื่น ๆ ประกอบด้วย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลายแง่มุม ได้แก่ 1) การบวชเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาและสร้างบุญกุศลให้ครอบครัว 2) การบวชเพื่อพัฒนาจิตใจและอุปนิสัยของผู้บวช และศึกษาพระธรรมเพื่อมุ่งสู่พระนิพพาน 3) การบวชในประเพณีนี้เป็นการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทย และเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าให้แก่คนรุ่นหลัง 4) การบวชเพื่อบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ยังเป็นการรักษาและส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ และ 5) การบวชเพื่อเป็นการสร้างกุศลเพื่อแก้กรรมหรือแก้บนตามความเชื่อทางศาสนา หรือตามที่ตนได้บนบานไว้กับพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งการบวชในกรณีนี้มักจะเป็นผลจากการขอพรหรือการแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต (พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), พระอนุชา สนตจิตโต (เหมือนมี), พระครูพิพิธจารุธรรม และประพัฒน์ ศรีกุลกิจ, 2560)

ประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงความเคารพต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการบูชาพระบรมสารีริกธาตุซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า การบวชในประเพณีนี้มุ่งฝึกฝนตนตามหลักธรรม ละเว้นกิเลส และพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยมักจัดขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญทางศาสนาอย่างวันวิสาขบูชาหรือก่อนเข้าพรรษา ผู้บวชมีวัตถุประสงค์หลากหลาย ทั้งเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุพการี สร้างกุศล

บุญ แก่กรรม หรือตามความบนบานศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีนี้ไม่เพียงรักษาพุทธศาสนาให้ยั่งยืน แต่ยังสะท้อนความเชื่อและค่านิยมอันดีงามของสังคมไทยที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

5. พิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์

พิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญในศาสนาพุทธ โดยเฉพาะในบริบทของการบูชาและเคารพพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อในพระพุทธศาสนา การบวชในพิธีกรรมนี้มักจะมาพร้อมกับการแสดงความเคารพต่อพระบรมสารีริกธาตุ หรือพระบรมธาตุที่ประดิษฐานในเจดีย์ อันเป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุที่สำคัญในแต่ละท้องถิ่น โดยการบวชนี้มีหลายวัตถุประสงค์หลักที่เชื่อมโยงกับความศรัทธาและการปฏิบัติธรรม สำหรับพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มักจะเริ่มต้นด้วยการจัดเตรียมสถานที่เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติพิธีทางศาสนา ซึ่งมีการจัดการเดินทางไปยังสถานที่วัดพระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ โดยมีขั้นตอนหลักต่าง ๆ ดังนี้ (พระมหาทวี วิจารณ์โท (บุญทะมาตร์), 2559)

1. การสวดมนต์และถวายสังฆทาน ก่อนที่จะเริ่มพิธีบวช จะมีการสวดมนต์และทำบุญถวายสังฆทานเพื่อเป็นการบูชาและทำบุญให้กับพระสงฆ์และบรรพบุรุษ รวมถึงการอธิษฐานขอพรให้การบวชนี้ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งใจ

2. การแสดงความเคารพต่อพระบรมธาตุเจดีย์ ผู้ที่เข้าร่วมพิธีบวชจะต้องแสดงความเคารพต่อพระบรมธาตุเจดีย์ โดยอาจจะมีการจุดธูปเทียนบูชาและถวายดอกไม้ หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความหมายทางศาสนา เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธศาสนาและพระบรมสารีริกธาตุ สำหรับผู้ที่บนบานพระบรมธาตุเจดีย์ไว้ ก็ใช้โอกาสนี้ในการบอกกล่าวแก้บนด้วย

3. การบรรพชาอุปสมบท หลังจากที่ทำกรบูชาและเตรียมตัวเรียบร้อยแล้ว จะมีการบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้ผู้บวชได้รับการยอมรับเป็นภิกษุหรือสามเณร โดยการประกอบพิธีตามหลักการของศาสนาพุทธ ด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมวาจา ซึ่งมีจุดเด่นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การยืนยันเจตนาของผู้บวช: โดยการรับผ้าไตรอัมประนมมือเข้าไปในสังฆสนนิบาตวางผ้าไตรไว้ข้างตัวด้านซ้าย รับเครื่องสักการถวายพระอุปัชฌายะ แล้วกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง แล้วอัมผ้าไตรประนมมือขึ้นขึ้นเปล่งวาจาขอบรรพชา การกล่าวคำขอในขั้นตอนนี้เป็นที่ยืนยันเจตนาและความตั้งใจของผู้บวชที่จะฝึกฝนตนเองในศีลธรรมและคำสอนของพระพุทธศาสนา (2) การรับรองจากพระสงฆ์: ขั้นตอนนี้ช่วยให้การบวชได้รับการรับรองจากที่ประชุมสงฆ์ โดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธาน มีพระกรรมวาจาจารย์เป็นผู้เสนอญัตติ และมีการรับรองโดยคณะสงฆ์ ที่ประกอบขึ้นภายในพระอุโบสถ ซึ่งขั้นตอนการบวช ตั้งแต่พระอุปัชฌาย์ให้ตัจปัญจกรรมฐาน สรณคมณ์และศีล การตรวจสอบคุณสมบัติโดยการสอบถามอันตรายิกธรรม พระอุปัชฌายะบอกอนุศาสน์ จนเสร็จพิธีถือเป็น

การรักษาเกณฑ์และมาตรฐานของการบวชในพระพุทธศาสนา และ (3) พิธีกรรมที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนาเป็นพิธีกรรมและขั้นตอนการบวชด้วยวิธีนี้เป็นารปฏิบัติตามหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนด และเป็นพิธีที่ช่วยเสริมสร้างบุญและกุศลให้กับผู้บวช

4. หลังจากพิธีบรรพชาอุปสมบทแล้ว พระอุปัชฌาย์หรือกรรมวาจาจารย์บอกอนุศาสน์แก่ภิกษุใหม่ในเวลาอุปสมบทเสร็จ ได้แก่การให้นิสสัย 4 คือ สิ่งที่ผู้บวชพึงปฏิบัติเพื่อการยังชีพ ได้แก่ (1) เที่ยวบิณฑบาต (2) นุ่งห่มผ้าบังสุกุล (3) อยู่โคนไม้ และ (4) ฉันทยาตองด้วยน้ำมูตรเน่า (ท่านบอกไว้เป็นทางแสวงหาปัจจัย 4 พร้อมทั้งอติเรกลาภของภิกษุ) และอกรณียกิจ 4 คือ สิ่งที่ผู้บวชทำไม่ได้ 4 อย่าง ได้แก่ (1) เสพเมถุน (2) ลักของเขา (3) ซ้ำสัตว์ (ที่ทำให้ขาดจากความเป็นภิกษุ หมายถึงเอาขำมนุษย์) และ (4) พุดอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน (วินย.4/143-144/192-195; สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) ซึ่งการบวชเป็นการสละสิ่งที่ไม่ดีและเริ่มต้นชีวิตใหม่ในฐานะผู้บวชที่มีความรับผิดชอบในการฝึกฝนและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน

5. การทำพิธีทางศาสนาอื่น ๆ บางครั้งยังมีการประกอบพิธีกรรมเพิ่มเติม เช่น การทำบุญเพื่ออุทิศบุญให้กับบิดามารดาหรือผู้ที่ล่วงลับ การทำบุญถวายพระภิกษุสงฆ์ หรือการฝึกสมาธิเพื่อเพิ่มพูนปัญญา

พิธีบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์จึงเป็นการแสดงความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าและพระธรรมคำสั่งสอน พร้อมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นในทางธรรม

6. บทบาทของพระบรมธาตุเจดีย์ในวิถีชุมชน

พระบรมธาตุเจดีย์มีบทบาทสำคัญในวิถีชุมชนไทยทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในแง่ของการเชื่อมโยงจิตใจและความศรัทธาของประชาชนกับพระพุทธศาสนา บทบาทหลักของพระบรมธาตุเจดีย์ในชีวิตชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้ (กรมศิลปากร, 2548; สมเด็จพระญาณสังวร, 2550)

1. ศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ: พระบรมธาตุเจดีย์ถูกสร้างขึ้นเพื่อเก็บพระบรมสารีริกธาตุ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระอรหันต์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญทางศาสนา ซึ่งเป็นจุดที่ชุมชนสามารถมาทำบุญ ไหว้พระ และสะสมบุญกุศล การมีพระบรมธาตุเจดีย์ในชุมชนจึงเป็นเหมือนศูนย์รวมทางจิตใจของผู้คน โดยพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นศูนย์รวมจิตใจ ศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งภูมิภาค ตั้งแต่ 14 จังหวัดภาคใต้ ไปจนกระทั่งมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย

2. การเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา: ความเชื่อในพระบรมธาตุเจดีย์เป็นเครื่องหมายแห่งความศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาและเพิ่มพูนความศรัทธาของประชาชน การมากราบไหว้หรือสักการะพระบรมธาตุเจดีย์ช่วยให้

ผู้คนรู้สึกถึงการได้รับพรหรือความคุ้มครองจากพระพุทธรองค์ จึงมีการบนบานเพื่อขอพร และการบวชบูชาพระบรมธาตุเพื่อการแก้บน เกิดขึ้นต่อเนื่องทุกปี

3. แหล่งการเรียนรู้และเผยแพร่ศาสนา: พระบรมธาตุเจดีย์ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สำหรับการสักการะเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งการเรียนรู้เรื่องราวทางศาสนา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเทศน์ การสวดด้าน การปฏิบัติธรรม หรือการฝึกสอนศาสนธรรม ก็จะมีการจัดขึ้นใกล้กับพระบรมธาตุเจดีย์เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้และเสริมสร้างความรู้ทางศาสนา

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในชุมชน: พระบรมธาตุเจดีย์ที่มีชื่อเสียงมักดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ การเยี่ยมชมพระบรมธาตุเจดีย์จึงส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชนโดยการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว การค้าขาย และการบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีวันสำคัญทางศาสนา

5. การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม: พระบรมธาตุเจดีย์มีบทบาทในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ให้คงอยู่ในชุมชน เช่น การจัดงานเทศกาลบุญ งานสงกรานต์ งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ งานบุญสารทเดือนสิบ งานสวดด้าน เป็นต้น ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมโยงและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์เป็นประเพณีศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงความศรัทธาอันลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การสวดมนต์สังฆทาน การแสดงความเคารพพระบรมธาตุ การบรรพชาอุปสมบทตามหลักกฐินตติยตถกรรมวาจา การรับฟังอนุศาสน์จากพระอุปัชฌาย์ และการทำบุญอุทิศส่วนกุศล พิธีนี้ไม่เพียงเป็นการยืนยันความตั้งใจในการละเว้นจากกิเลสและฝึกฝนตนตามหลักธรรม แต่ยังสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลกับชุมชนทางศาสนา การบวชบูชา พระบรมธาตุเจดีย์จึงเป็นทั้งการปฏิบัติธรรมส่วนบุคคลและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป

7. สรุป

พระบรมธาตุเจดีย์ถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนเคารพนับถือ เจดีย์ประเพณีนี้มีความสำคัญทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยการสร้างเจดีย์เป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้าและคำสอนของท่าน พระเจ้าอโศกมหาราชมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระบรมสารีริกธาตุและการสร้างสถูปไปทั่วโลก และพระบรมธาตุเจดีย์ยังเป็นสถานที่สำคัญในการปฏิบัติธรรมและการบูชาในพุทธศาสนา ซึ่งการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีทั้งการถวายสิ่งของ (อามิสบูชา) และการปฏิบัติตามคำสอน (ปฏิบัติบูชา) ซึ่งเชื่อว่า

เป็นการเสริมสร้างบุญและมงคล รวมทั้งช่วยให้ผู้บูชาได้รับกุศลและความสุข โดยการบูชาผ่านการถวายดอกไม้ ธูป เทียน หรือการทำบุญต่างๆ ยังช่วยสืบทอดและอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมทางศาสนาให้คงอยู่

ประเพณีการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า ศึกษาหลักธรรมและฝึกฝนตนเองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ซึ่งช่วยให้ผู้บวชพัฒนาจิตใจและสืบสานพระพุทธศาสนาไปยังรุ่นต่อไป เพื่อให้ประเพณีและพิธีกรรมการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์มีการดำเนินต่อไปและไม่สูญหายไปในอนาคต ควรมีการรักษาและสืบทอดประเพณีนี้ให้กับคนรุ่นหลัง โดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ รวมถึงการให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับความสำคัญของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ การบวชเพื่อฝึกฝนตนเองตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และการสืบทอดมรดกทางศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลในชุมชน นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมมือกันรักษาสถานที่สำคัญเหล่านี้ จะช่วยให้คนรุ่นหลังได้รับประสบการณ์ที่ดีและตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ในชีวิตประจำวัน

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พระบรมธาตุเจดีย์เป็นเจดีย์ที่ใช้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า อันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมศรัทธาและจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชน การบูชาพระธาตุเจดีย์มีทั้งในรูปแบบ “อามิสบูชา” และ “ปฏิบัติบูชา” ด้วยการบวชบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อศึกษาปฏิบัติธรรม ซึ่งช่วยเสริมบุญ สร้างกุศล และพัฒนาจิตใจ ภายใต้กรอบพิธีกรรมการบวช ซึ่งพระบรมธาตุเจดีย์ มีบทบาทต่อชุมชนในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การจัดงานเทศกาลบุญ งานสงฆ์น้ำพระ งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ งานบุญสารทเดือนสิบ งานสวดดำน (เป็นประเพณีที่จัดให้มีคนอ่านหนังสือร้อยกรองที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา รอบ ๆ พระระเบียง ทั้ง 4 ด้านขององค์พระบรมธาตุเจดีย์) เป็นต้น เป็นแหล่งเรียนรู้สืบสานศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2539). *จารึกในประเทศไทย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2548). *เจดีย์ในพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- เทพพร มังธานี. (2565). เจดีย์ตามคติทางพระพุทธศาสนา: ความหมายและแนวคิดพื้นฐานทางปติมานวิทยา. *วารสารปรัชญาและศาสนา*, 7(1), 93 – 115.
- ธรรมปราโมทย์. (2548). *คู่มือพระแท้*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2560). พลวัตพิธีกรรมพระบรมธาตุในสังคมไทยร่วมสมัย. *วารสารไทยศึกษา*, 13(2), 45-67.
- พระครูพิมลธรรมาภรณ์ (ศรีจันทร์กำ). (2564). การบูชาพระธาตุเจดีย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *Journal of Social Science Panyapat*, 2(2), 21-28
- พระมหาทวี วิสารโท (บุญทะมาตร์). (2559). *การบวชเป็นศาสนทายาทกับการสืบทอดพระพุทธศาสนาเถรวาทในสังคมไทย*. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว) และพระอภิเชษฐ์ สมคำศรี. (2566). ปัญหาการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสาร มจร ภาษาและวัฒนธรรม*, 3(1), 35-43.
- พระอนุชา สนต์จิตโต (เหมื่อนมี), พระครูพิพิธจารุธรรม และประพัฒน์ ศรีกุลกิจ. (2560). การศึกษาวิธีการปฏิบัติตนต่อพระบรมสารีริกธาตุของชาวพุทธไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 2(2), 24-36.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2563). *เครือข่ายความเชื่อและพิธีกรรมพระบรมธาตุ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร. (2550). *พระบรมสารีริกธาตุเจดีย์ในพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2555). *พระธาตุเมืองนคร: ประวัติศาสตร์และความเชื่อ*. นครศรีธรรมราช: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช.